

REFLECTEREN EN FEEDBACK

Cursus ter ondersteuning van de student

'Ervaring is niet wat je meemaakt maar wat je doet met wat je meemaakt.'
(A. Huxley)

INHOUDSOPGAVE

1	REFLECTEREN	4
2	FEEDBACK	9
3	MEMOFICHE	11
4	EEN AANTAL RICHTVRAGEN DIE HELPEN BIJ HET REFLECTEREN	13
5	LITERATUURLIJST	15

REFLECTEREN EN FEEDBACK GEVEN

Op de afdeling waar je stage loopt wordt er op een andere manier met de feedbackfiche omgegaan. We verwachten van jou twee zaken. Enerzijds dat je zelf reflecteert over je eigen functioneren op de afdeling. Anderzijds dat je de gekregen feedback ook zelf noteert op de feedbackfiche. Deze feedbackfiche zal dan later aangevuld worden door de mentor of andere verpleegkundigen.

We verwachten dat je op het einde van iedere dag stilstaat bij je functioneren op de stageplaats en hierover iets noteert op de feedbackfiche. Dit kan eerder uitgebreid zijn bv. je hebt die dag een aantal nieuwe technieken kunnen uitproberen, je hebt contacten gehad met patiënten die je geraakt hebben, je hebt doelstellingen uitprobeerd enz. Dit verslag kan ook zeer kort zijn bv. als je die dag vooral routinehandelingen hebt uitgevoerd, als je het gevoel hebt voortdurend in herhaling te vallen. Vermijdt ellenlange verslagen. Probeer in het uitschrijven duidelijk, concreet en zo bondig mogelijk te zijn.

In deze bundel vind je in de hoofdstukken 1 en 2 een theoretische uiteenzetting van feedback en zelfreflectie, gedocumenteerd met veel voorbeelden. In hoofdstuk 3 vind je een memofiche en in hoofdstuk 4 vind je een aantal richtvragen die je kunnen helpen bij het reflecteren.

Veel succes bij deze boeiende (ontdekkings)tocht!

Doelstellingen van deze cursus:

- Je kunt de ontvangen feedback zowel mondeling als schriftelijk concreet verwoorden.
- Je ziet het belang in van de gekregen feedback in eerste instantie zelf neer te schrijven.
- Je noteert zelf de gekregen feedback.
- Je kent de richtlijnen van het noteren van feedback en kunt deze toepassen.
- Je ziet het belang in om zelf te reflecteren over je stage-ervaringen
- Je reflecteert over de verschillende aspecten van je functioneren op stage
- (technische, sociale en cognitieve vaardigheden, attitudes, kennis) ☞ Je hebt kennis van de reflectiecyclus van Korthagen.

1 REFLECTEREN

1.1 Wat is reflecteren?

Reflecteren houdt in dat je gaat nadenken over hoe bepaalde handelingen op stage (technieken, contacten met patiënten of team, rapportage enz.) verlopen zijn. Je overdenkt/beschrijft concreet hoe de handeling verlopen is met aandacht voor het handelen, voelen en denken van jezelf en van de ander. Je houdt hierbij ook rekening met de context, je theoretische kennis, je vroegere ervaring. Je gaat dan na bij jezelf wat je goed en niet goed vond en waar dat mee te maken had. Je bedenkt wat mogelijke alternatieven zouden kunnen zijn, hoe je het de volgende keer anders zou kunnen aanpakken.

1.2 Waarom reflecteren?

- Door te reflecteren kun je ook je eigen stijl onderkennen, ontwikkelen en zicht krijgen op je sterke en zwakke punten.
- Je leert beter en sneller wanneer je zelf kunt reflecteren dan wanneer je enkel uitvoert.
- Verpleegkunde is een beroep dat voortdurend verandert. Dus moet je als je afstudeert zelf over een aantal vaardigheden en de grondhoudingen beschikken om het eigen verpleegkundig handelen in vraag te stellen, te analyseren en zelf antwoorden te vinden.
- Reflecteren bevordert het levenslang leren.

Uit ervaringen van (mentorenopleiding 2001):

“Voor de uitvoering van een injectie vroeg mijn mentor me waarop ik allemaal diende te letten bij het geven van een IM. Na de handeling moest ik mezelf evalueren, wat ik moeilijk vond.

Daarna zou de mentor haar evaluatie geven. Ze gaf me de tijd om te reflecteren en samen met haar besprak ik mijn zelfreflectie.”

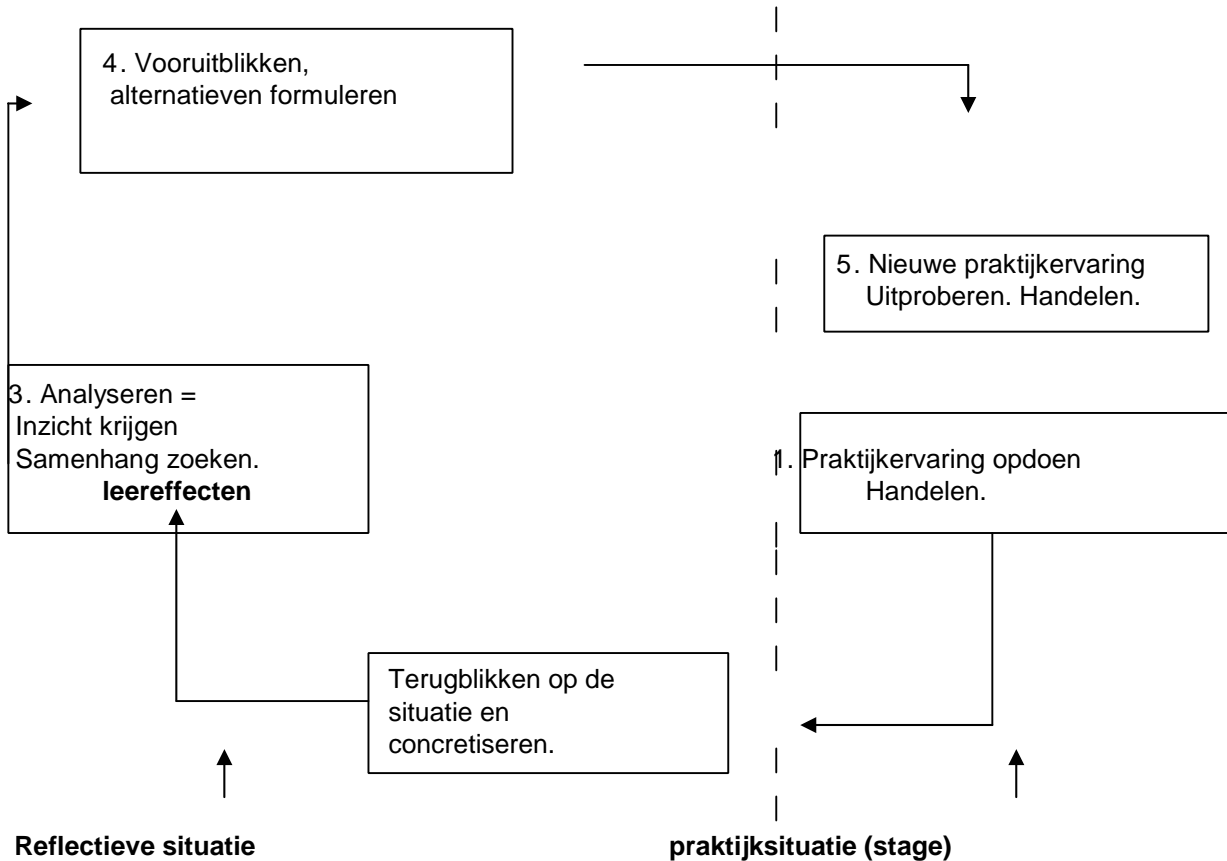
“Tijdens de stage kreeg ik steeds meer verantwoordelijkheid, na drie weken kreeg ik mijn volgpatiënt als toegewezen patiënt. Ook werkte ik zelfstandiger. Mijn mentor liet me meer en meer zelf mijn leerproces in handen nemen. Telkens moest ik reflecteren en dit opschrijven. Zo kreeg ik een zicht op mijn sterke en zwakke punten. Deze zelfreflectie vond ik in het begin moeilijk om doen maar al doende leer je ook dit. Zo kreeg ik steeds meer vertrouwen in mezelf.”

1.3 Hoe reflecteren?

Reflecteren is als het ware in een spiegel van de eigen ervaring kijken naar de eigen activiteit. Van belang hierbij is dat zo'n situatie heel concreet, bijna tastbaar en zichtbaar met zoveel mogelijk details in de gedachten wordt teruggehaald. Zo worden situaties, waarin de persoonlijke betrokkenheid heel groot is, bij het reflecteren herleid tot dingen die met een zekere afstand worden bekeken. Er ontstaat een afstand die het mogelijk maakt om te observeren en essentiële aspecten te ontdekken.

Fasen in het proces van reflecteren (naar Korthagen 1993)

Om tot een waardevolle zelfreflectie te komen doorloop je een aantal stappen. De verschillende fasen staan in een cirkel. Dit geeft aan dat reflecteren een doorlopend en samenhangend proces is.

1.4 Concreet voorbeeld volgens de reflectiecyclus van Korthagen.

Fase 1: Handelen, praktijkervaring opdoen

Vragen m.b.t. de doelstellingen van de handeling.

- Wat waren hier jouw doelstellingen?
- Hoe keek je vooraf tegen de activiteit aan?
- Wat wou je bereiken?
- Waar wou je op letten?

Plaatsen van een blaassonde voor de eerste maal bij een 50 jarige vrouwelijke patiënte die zeer angstig was voor deze interventie.

Fase 2: Terugblikken en concretiseren

In deze fase blik je terug op de situatie met speciale aandacht voor eigen handelen, voelen en denken. Hierbij kijk je naar jezelf, naar de ander en naar alle andere aspecten van de omgeving die van invloed kunnen zijn geweest.

Specifieke beschrijving van de situatie:

- Wat gebeurde er? Geef een objectieve situationele beschrijving.
- Wat was de context? (bv. het gebeurde in een vierpersoonskamer, er was veel bezoek, het was zeer druk in de kamer, ik had die morgen ruzie met mijn vriend en was daar nog veel mee bezig)
- Wat wilde je? Wat dacht je? Wat voelde je? Wat deed je?
- Wat wilden, dachten, voelden en deden de andere(n)? (bv. de patient was angstig voor de interventie, zei dat hij niet door een student wilde geholpen worden, de mentor observeerde mij en ik dacht dat ze me een slechte student vond)
- Wat deed je goed, wat deed je minder goed?

Algemeen gezien is het plaatsen van deze blaassonde zeer slecht verlopen en mijn mentor heeft het moeten overnemen.

Vorbereiding

Verliep chaotisch en niet vlot.

Ik was deppers vergeten en een extra sonde.

Ik ben tweemaal moeten terugkeren.

Ik was zeer zenuwachtig en kon daardoor niet goed meer nadenken. Het was ook een tijd geleden dat ik de techniek nog had nagekeken.

Uitvoering

Verliep in eerste instantie vlot (steriel en logische volgorde van handelingen).

Het plaatsen van de sonde lukte echter niet.

Ik vond niet direct de opening, begon te beven en werd zenuwachtig. Ik zag dat dit de patiënte ook angstig maakte.

Tijdens de techniek heb ik helemaal geen aandacht gehad voor de patiënt alhoewel zij net schrik had voor deze interventie.

Ik dacht dat iedereen mij wel een ongelooflijke kluns moest vinden. Ik sloeg in paniek en heb aan mijn mentor gevraagd om het over te nemen.

Nazorg

Desondanks heb ik achteraf wel nog alles opgeruimd.

Na deze interventie dacht ik dat ik nooit een goede verpleegkundige zou worden.

Fase 3: Analyse

In deze fase ga je het gebeurde analyseren. Je gaat bewuster kijken naar een aantal essentiële aspecten m.b.t. het gebeuren. Dat kan leiden tot leereffecten.

- Wat zijn de verschillende factoren die in de situatie speelden zowel die in de omgeving alsook die bij jezelf? Hoe hadden die factoren een invloed op het hele gebeuren (bv. het feit dat de patient angstig was, dat je zelf niet goed voorbereid was, te weinig kennis van de theorie, negatief zelfbeeld)
- Wat zijn mogelijke linken met de theorie?
- Wat zijn mogelijke linken met jouw vroegere ervaringen?
- Ben je tevreden over de manier waarop je handelde, dacht en jezelf voelde? Komt dit al dan niet overeen met jouw doelstelling?
- Wat vond je goed, wat vond je niet goed en waarom?
- Hoe zou het anders en beter kunnen?
- Wat waren hier jouw sterke en zwakke punten?

Ik had deze techniek liever de eerste maal in gemakkelijke omstandigheden uitgevoerd doch durfde dit niet zeggen tegen mijn mentor. Daardoor was ik extra zenuwachtig. Het gebeurt trouwens meer dat ik niet opkom voor mijn mening.

Ik had mijn techniek voor het uitvoeren van een blaassonde niet voldoende in de vingers.

Door teveel bezig te zijn met mijn eigen emoties had ik geen aandacht voor de patiënte die zelf ook bang was.

Ik had regelmatig negatieve gedachten over mezelf en deze hebben mijn handelen op een negatieve manier beïnvloed.

Als ik zenuwachtig ben word ik chaotisch terwijl ik anders wel heel gestructureerd kan werken.

Fase 4: Alternatieven formuleren

Nadat je de situatie hebt geanalyseerd ga je op zoek naar alternatieven, nieuwe doelstellingen.

- Welke alternatieven zie je? Hoe ga je het de volgende keer aanpakken?
- Wat zijn jouw mogelijkheden? Wat is haalbaar en op welke condities? Welke hindernissen voorzie je en hoe ga je dit aanpakken?
- Wat zijn de voor- en nadelen van deze keuze?
- Wat houdt je tegen om in actie te komen?
- Welke ondersteuning heb je nodig?
- Hoe groot is de kans op een schaal van 10 dat het je de volgende keer zal lukken?

Ik wil de volgende keer, als ik een techniek (nog niet) zie zitten dit ook durven zeggen tegen mijn mentor. Ik wil in het algemeen ook meer durven uitkomen voor mijn mening.

Ik moet mijn technieken nog meer nalezen en gaan oefenen in het vaardigheidscentrum in de school. Dat zal mij meer vertrouwen geven. Ik ga vanavond reeds mijn technieken nalezen want het is echt wel nodig. Ik vraag de verpleegkundige om mij, indien nodig, de techniek eerst een keer voor te doen.

Ik moet meer aandacht hebben voor de noden van de patiënt tijdens het uitvoeren van een techniek en minder met mezelf bezig zijn.

Op lange termijn wil ik minder negatief over mezelf gaan denken.

Fase 5: Nieuwe praktijkervaring uitproberen.

Nu ga je wat je geleerd hebt opnieuw uitproberen in de praktijk.

We leren dus niet altijd vanzelf uit onze ervaringen. Belangrijk is dat aan onze ervaringen reflectie gekoppeld wordt.

2 FEEDBACK

2.1 Een aantal regels voor het noteren van feedback.

Bij het noteren van de feedback is het belangrijk dat je dat zo concreet mogelijk doet waarbij je ook heel duidelijk aangeeft wat goed en niet goed was en waarom.

Bv. "Ik had geen goed contact met de patiënt." (=vaag)

Maar: "Tijdens het toedienen van de zorg heb ik helemaal niet gesproken met de patiënt terwijl ik toch wel zag dat hij angstig was"

Bv. "Ik werkte slordig en niet gestructureerd." (= vaag)

Maar: " Vooraleer ik begon aan de IM inspuiting heb ik niet nagedacht over de materialen die ik nodig had en ik ben één maal moeten teruggaan toen ik al op de kamer was.

Ik heb na de inspuiting vergeten mijn materiaal op te ruimen.

Het toedienen van de inspuiting is wel goed en vlot verlopen (juiste plaatsbepaling, steriel, niet geboord zoals de vorige keer en de patiënt op voorhand verwittigd dat ik ging prikken).

Bv. "Ik ben geen sociaal iemand." (= vaag en oordelend)

Maar: Tijdens het begin van mijn stage heb ik altijd moeite om direct contact te nemen met de verpleegkundigen. Ik neem dan eerder een afwachtende houding aan en wacht tot zij mij aanspreken. Na twee weken merk ik dat ik dan wel langzaam aan begin om regelmatig kleine zaken te vragen of te vertellen bv. zelf vragen naar de werkverdeling, informeren naar de patiënten, spontaan wat informatie geven over een patiënt die ik verzorgd heb .....

Bv. " Mijn eerste inspuiting was goed gegeven." (= te vaag)

Maar: mijn techniek was gekend, mijn voorbereiding was OK, ik heb vlot alle materiaal verzameld. Ik heb de patiënt uitgelegd dat hij een spuit kreeg en waarom. Ik heb hem verwittigd als ik ging prikken.

Plaatsbepaling OK. Steriel gewerkt. Achteraf alles opgeruimd en mijn inspuiting genoteerd in het dossier.

Maak een duidelijk onderscheid tussen observaties en interpretaties.

Dit helpt ook om informatie concreter te maken (zie ook boven).

Formuleer interpretaties dus ook als dusdanig en niet als feiten. Bv. ik heb de indruk, ik ben van mening, mijn inziens, ik denk.

Bv. ik ben slordig is geen duidelijke informatie.

Ik vind dat ik slordig gewerkt heb (interpretatie) omdat ik bij de nazorg de kamer niet heb opgeruimd is (observatie) veel concreter.

Feedback moet zich richten op gedrag of prestaties, niet op de persoon.

Zeg of schrijf dat je veel aan het woord komt i.p.v. dat je dominant bent.

De eerste opmerking laat ook meer ruimte voor verandering. De tweede suggereert een onveranderlijke karaktertrek. Maak dus een duidelijk onderscheid tussen doen of hebben en zijn.

Dit komt ook minder bedreigend over en roept in het algemeen minder weerstand op. Feedback gaat over specifiek gedrag in een specifieke context, niet over de gehele persoon.

Schrijf in duidelijk korte zinnen.

Gebruik geen woorden die informatie vaag of onduidelijk maken

Bv. behoorlijk, steeds, erg, alsmaar, tamelijk, nogal wat, vrij veel, voortdurend

Feedback moet zowel gaan over zaken die goed lopen als over zaken die moeten bijgestuurd worden.

Feedback moet zowel gaan over technische vaardigheden als over sociale en cognitieve vaardigheden, doelstellingen en attitudes.

2.2 Een aantal tips voor het ontvangen van feedback.

- Wacht niet te lang met het noteren of het vragen van feedback.
- Durf om feedback vragen. Hoe vlugger je de feedback krijgt en noteert, hoe concreter je je de situatie voor geest kunt halen.
- Sta open voor de gegeven feedback.
- Probeer de feedback te begrijpen.
- Luister goed en indien nodig vraag je om opheldering. Als de feedback voor jou niet concreet genoeg is vraag bijkomende informatie of duiding.
- Ga niet direct in de verdediging.
- Beoordeel de feedback op zijn relevantie/buikbaarheid.
- Tracht iets te doen met de gekregen feedback.
- Sta open voor complimenten. Durf ook positieve zaken over jezelf neer te schrijven.

3 MEMOFICHE

3.1 Waarover reflecties en feedback schrijven?

- **Doelstellingen van jezelf, van de dienst waar je stage loopt, van de school**
- **Over je technische vaardigheden**
  - Bv. basiszorgen, steriliteit, kennis van de techniek, preventie van specifieke gevaren, aandacht voor de beleving en de zelfzorg van de patiënt, informeren van de patiënt, economie, ergonomie.
  - Bij de techniek onderscheiden we de voorbereiding, uitvoering en nazorg.
  - Rapportage achteraf.
- **Over je cognitieve vaardigheden**
  - Bezit je de nodige kennis? (pathologieën, anatomie, technieken ...)
  - Kan je de geleerde theorie in de praktijk toepassen?
  - Leg je linken met de theorie?
  - Hoe is de organisatie van de zorg, de planning, het nemen van de juiste beslissingen over bepaalde aspecten van de zorg?
  - Gebruik maken van dossiers, schriftelijke en mondelinge rapportage.
- **Over je communicatieve vaardigheden**
  - Hoe is het contact met de patiënt? Hoe reageer je op vragen? Pas je je taalgebruik aan? Inlevingsvermogen? Informeer je de patiënt?....
  - Hoe is je houding t.a.v. de familie?
  - Hoe lopen de contacten binnen het team, met de mentor en de stagebegeleider?
  - Contacten met andere disciplines?
  - Schriftelijke en mondelinge rapportages, deelname in overdrachten...
- **Over je attitudes**
  - Stiptheid, engagement, luisterbereidheid, respect, aandacht voor privacy van de patiënt, houding t.a.v. feedback, beroepsgeheim, afstand en nabijheid, open staan om te reflecteren over eigen functioneren, reflectievermogen, leergierigheid, enz.

3.2 Concrete handvatten m.b.t. reflecteren en feedback.

- Noteer, zo concreet mogelijk, wat je feitelijk gedaan, gedacht en gevoeld hebt. Wat was goed, wat was niet goed en waarom.
- Maak onderscheid tussen observaties en interpretaties, tussen beoordeling van gedrag en persoon.
- Schrijf over relevante ervaringen. Het is niet nodig om iedere dag routinehandelingen helemaal opnieuw te bespreken.
- Schrijf zowel over technische vaardigheden als over sociale en cognitieve vaardigheden, doelstellingen en attitudes.
- Schrijf zowel over dingen die goed lopen als over zaken die bijgestuurd kunnen worden.
- Beschrijf mogelijke alternatieven voor de volgende keer. Hoe kan je het anders aanpakken?
- Wacht niet te lang met het noteren van reflecties of feedback.

- Durf ook zelf feedback vragen.
- Durf om verduidelijking vragen als feedback voor jou niet concreet genoeg is.
- Schrijf in duidelijke korte zinnen.
- Gebruik geen woorden die informatie vaag maken.
- Maak geen ellenlange verslagen. Probeer je verslag zo bondig mogelijk te houden.

4 EEN AANTAL RICHTVRAGEN DIE HELPEN BIJ HET REFLECTEREN

Deze opsplitsing is uiteraard kunstmatig. In werkelijkheid lopen deze verschillende rubrieken door elkaar. Ook zijn de richtvragen slechts enkele voorbeelden van zaken waarover je kunt reflecteren. Zij pretenderen enkel een aanzet te zijn om stil te staan bij je eigen functioneren op stage.

4.1 Doelstellingen

- Heb ik mijn doelstellingen goed uitgewerkt voor ik op stage vertrok?
- Heb ik mijn doelstellingen met mijn mentor besproken? Waarom wel, niet?
- Evalueer ik regelmatig voor mezelf mijn doelstellingen? Hoe doe ik dat?
- Ben ik op de hoogte van de doelstellingen en de verwachtingen van de stagedienst? Waarom wel, waarom niet? Indien nee, hoe ga ik dit aanpakken?

4.2 Technische vaardigheden

- Bij het reflecteren over een technische uitvoering kun je de opsplitsing maken tussen de voorbereiding, uitvoering en nazorg. Dit helpt om bij het reflecteren niets te vergeten.
- Zijn mijn technieken voldoende theoretisch gekend?
- Hoe verliep de voorbereiding van de zorg: de informatieverzameling (bv. navraag bij de verpleegkundige of inzage in het dossier), de voorbereiding van het materiaal, de ordening van mijn zorgen (wat is prioritair, wat komt later) ...
- Hoe verliep de uitvoering van de zorg: heb ik steriliteitsfouten gemaakt, heb ik hygiënisch gewerkt, had ik aandacht voor de beleving en de zelfzorg van de patiënt, heb ik de patiënt informatie gegeven over de zorg die ik ging toepassen, heb ik economisch en ergonomisch gewerkt, heb ik nauwkeurig gewerkt, verliep de techniek vlot of moeizaam, was ik rustig of zenuwachtig, ken ik mijn grenzen binnen het uitvoeren van de zorg of voer ik technieken uit die ik nog niet beheers, had ik aandacht voor de privacy van de patiënt ...
- Hoe verliep de nazorg: heb ik mijn materiaal opgeruimd, heb ik de patiënt in een veilige en comfortabele situatie achtergelaten: bv. bedsponden terugzetten, verwarde patiënt niet alleen op toilet achterlaten, bevraagd of de patiënt nog iets nodig had
- Rapporteer ik na een technische uitvoering mijn relevante observaties zowel schriftelijk als mondeling? Doe ik dit altijd, soms, nooit, en waar heeft dit mee te maken? Maak ik bij de rapportage een onderscheid tussen observaties en interpretaties, maak ik onderscheid tussen hoofdzaak en bijzaak, vermijd ik taalfouten ...

4.3 Cognitieve vaardigheden

- Bezit ik de nodige kennis over de reeds geziene leerstof m.b.t. technieken, pathologieën ... Hoe evalueer ik dit voor mezelf?
- Kan ik de geleerde theorie in de praktijk toepassen en hoe doe ik dat concreet? Zo neen, wat houdt me tegen en hoe kan ik het anders aanpakken?
- Leg ik regelmatig linken met de theorie? Kan ik enkele voorbeelden hiervan ter illustratie geven?
- Raadpleeg ik patiëntendossiers, stel ik vragen over pathologieën, stel ik vragen over technieken, heb ik zicht op de visie van een afdeling?
- Hoe is de organisatie van mijn zorg, mijn planning, het nemen van juiste beslissingen over bepaalde aspecten van de zorg, het stellen van prioriteiten, ...

4.4 Communicatieve vaardigheden

- Hoe verloopt het contact met de patiënt? Heb ik aandacht voor de patiënt tijdens de zorg of ben ik enkel op de techniek gericht? Ga ik in op zijn vragen, zijn zorgen, zijn niet verbale communicatie ...? Neem ik tijd voor de patiënt? Zo nee, wat belemmert mij om dit te doen en hoe zou het anders kunnen?
- Heb ik aandacht voor de familie? Op welke manier?
- Hoe verlopen de contacten binnen het team? Kan ik mij integreren? Waaraan merk ik dat? Wat loopt moeilijk binnen het team en wat loopt vlot? Stel ik mijn vragen (informatieve vragen, feedback vragen, zaken die mij bezig houden)? Ken ik mijn plaats?
- Hoe verloopt het contact met mijn mentor, mijn stagebegeleidster? Wat loopt vlot, wat zou ik anders willen? Waar heeft dat mee te maken? (bij jezelf, bij de ander). Hoe wil ik dit aanpakken?
- Breng ik in communicatie wat moeilijk loopt, wat me bezig houdt m.b.t. mijn stage? Neem ik hierin eerder een afwachtende houding aan of neem ik zelf initiatief?
- Hoe verlopen de contacten met andere disciplines? Welke contacten lopen vlot, welke moeilijk en waarom?
- Doe ik regelmatig inbreng in een teamvergadering? Waarom wel, waarom niet, wat houdt me tegen?
- Rapporteer ik zowel schriftelijk als mondeling? Zo nee, wat houdt me tegen?
- Ben ik tevreden over mijn contacten met de patiënten, de familie en het team?
- Waarom wel, waarom niet? Wat zou ik anders willen? Hoe ga ik dit aanpakken?

4.5 Attitudes

- Kom ik tijdig toe op mijn stageplaats? Verwittig ik bij het te laat komen?
- Ben ik betrouwbaar? Voer ik de mij opgedragen taken correct en afgewerkt uit? Vergeet ik geen zaken die verpleegkundigen of patiënten mij vragen?
- Neem ik voldoende initiatief? Zo nee, wat remt mij hierin? Wat neem ik me voor?
- Heb ik aandacht voor de privacy van de patiënt? (kloppen, gordijnen, niet ongevraagd in zijn spullen zitten, aanraking ...) Op welke manier houd ik daar rekening mee? Wanneer vergeet ik het?
- Houd ik in alle omstandigheden rekening met het beroepsgeheim?
- Reflecteer ik voldoende over mijn eigen functioneren? Hoe doe ik dat concreet?
- Stel ik voldoende vragen zowel over praktische als over theoretische zaken?
- Ga ik zaken uit de weg of probeer ik voldoende uitdagingen aan te gaan op stage?
- Sta ik open voor feedback? Vraag ik voldoende feedback? Probeer ik de feedback om te zetten in doelstellingen? Vraag ik verduidelijking als ik de feedback onvoldoende begrijp? Kan en durf ik mezelf in vraag stellen?
- Over welke attitudes ben ik tevreden en welke zaken kunnen beter. Waarom? Hoe ga ik dit anders aanpakken?

5 LITERATUURLIJST

5.1 Boeken

- KORTHAGEN F.: Docenten leren reflecteren Uitgeverij H. Nelissen B.V. Soest 2003 144 blz.
- Q.L. MERKIE: Reflecteren door professionele begeleiders, Garant 2000; 177 blz.
- 2v1: Verpleegkundige diagnostiek en interventie 2 2001 – 2002, Agogiek en communicatie. Niet gepubliceerde cursus. Arteveldehogeschool.
- 1v11: Sociale en communicatieve vaardigheden : 2005 – 2006. Niet gepubliceerde cursus. Arteveldehogeschool.
- VERHOEVEN W en HENK IJSSELSTEIJN: De kunst van het vragenstellen? Associatie voor coaching, Aarle-Rixtel 2000

5.2 Artikels

- VAN DEN HEUVEL H., VAN MEER K. Reflectiegesprekken.
- OOMKENS R. “Het geven en het ontvangen van Feedback”
- VAN PUYENBROECK HILDE: Feedback als katalysator van het leerproces. Onderwijsdag 3 december 2004
- Universiteit Gent, Faculteit Psychologie en Pedagogische wetenschappen. Academische initiële lerarenopleiding: Leidraad voor het leren reflecteren.
- Niveaus in reflectie: naar maatwerk in begeleiding. Tijdschrift voor lerarenopleiding jrg 23 (1) 2002
- Impuls, 26 e jaargang, nr. 3 , maart 1996: Leerstijlen: de actualiteit van Kolb.
- JASPERS L. Het stageleergesprek.
- JASPERS L. Reflecteren en feedback geven: Bijscholing Arteveldehogeschool 2001
- VAN CONINCKXLOO M. St. Geertruid Gent: Feedback
- ROEGIERS M. Hulp bij zelfevaluatie; mogelijke aandachtspunten 2006, Hogeschool Gent.
- STEVENS, COENJAERTS, VAN HOREBEEK Praktijkbegeleiding van docenten in het perspectief van onderwijskwaliteit en professionalisering, Garant 1998; p. 105